Martí Teixidó i Planas
pedagog, dr. en filosofia

Contribució a la Llei d'Eduacció de Catalunya. Desembre 2008

No m'hauria agradat viure en un altre segle ni haver treballat per un altre temps. Hom és tan ciutadà d'una època com d'un Estat; i si hom considera impropi, àdhuc il·lícit, apartar-se dels usos i costums de l'entorn on viu, per què hauríem de sentir-nos menys obligats a actuar segons les necessitats i el signes del temps?
El filòsof igual que l'home culte miren expectants l'escena política, on en aquests moments, segons sembla, s'està decidint el gran destí de la catalanitat. El fet de no participar en aquest debat general, ¿no delata una censurable indiferència cap al bé de la societat?

Un criteri

Una llei clara i breu. Una llei major de l'educació ha d'assenyalar les finalitats que orienten l'acció dels professionals i allò que han d'esperar els ciutadans. Ha de ser clara per tots els ciutadans i expressió de voluntat política compartida. No pot ser tan extensa, barroca i detallista. S'ha de reduir a 30 o 50 articles que puguin englobar tot el seu contingut. La millor resposta a la incontinència normativa centralista és presentar una llei breu, clara i meridiana.

Cinc directrius globals

1. **Establir la direcció pedagògica de la institució escolar**. La regulación de la institución escolar pateix una deficiència greu que afecta el sistema, el conjunt de l'ensenyament. No hi ha direcció pedagògica, la direcció professional del procés educatiu. La direcció institucional, participativa necessària s'ha de completar amb direcció científico-tècnica professional i això no es pot sotmetre a elecció o selecció cada quatre anys. Les experiencies pedagògiques reixides han tingut direcció estable durant deu o vint anys. No hi ha aquí empresa amb direcció més fràgil que l'escola.
2. **Donar valor a la dimensió estètica de l'educació**. Contemplar i impulsar l'educació estètica o la dimensió estètica, emotiva i entusiasmadora pel coneixement i la cultura. La preocupació, d'altra banda comprensible, per millorar els resultats aboca a una concepció utilitarista que –desenganyem-nos- no ens recuperarà aquest 20% de nois i noies desinteressats. El coneixement i l'acció es cohesionen bé a través del sentiment si s'han educat les emocions cap a la sensibilitat i la contemplació. El primer resultat escolar que hem d'esperar és el gust dels alumnes pel coneixement i l'aprenentatge; el segon que cada alumne respongui a les seves capacitats. Solament en tercer lloc cal mirar els resultats escolars en termes de nivell.
3. **Actualitzar la visió d'una educació integral.** Educar totes les dimensions del vivent animal humà; una concepció antropològica tridimensional aportada a la nostra cultura per la Grècia clàssica però que trobem de manera prou semblant a d'altres cultures: trimurti hindú, naturaterra-vidahumana-universesperit en indis americans. No n'estan lluny corrents de psicologia humanista com l'anàlisi transaccional amb els estats psicològics del jo: pare, adult, nen. Més recentment, al primer terç del segle XX, després de temptejos de pedagogia experimental, a Alemanya s'inicia el

c/ Casanovas i Bosch, 56 / 08202 Saabdell (Barcelona) / CATALUNYA – ESPAÑA
Tel: 34. 937 272 911 / correu-e: mteixid2@xtec.cat marti.teixido@uab.cat

desenvolupament d'una pedagogia integradora (malahuradament interrompuda per la política autoritària) de diferents perspectives: antropològica, filosòfica, sociològica i culturalista. A Catalunya aquesta pedagogia és introduïda per Roura-Parella el 1932; una pedagogia alhora: normativa de tipus social-cultural, empírica-experimental en didàctica i, a manera de síntesi, pedagogia com a ciència de l'esperit que es projecta amb l'educació estètica. Una desmedida preocupació, que no és pas ocupació real, pel currículum escolar i l'avaluació dels assoliments de l'alumne ens pot allunyar d'aquesta educació integral que és la que reconcilia falses antinòmies: objectiu-subjectiu, ciències-humanitats, instrumentals-culturals, receptiu-creatiu, conceptual-procedimental. La recent incorporació del concepte de currículum el 1990 no ha fet altra cosa que cobrir el significat de pla d'estudis quan per a Dewey i James a principis del segle XX volia ser l'enllaç entre la vida de l'infant amb la seva cultura immediata i la cultura en sentit ampli. El currículum escolar ha de ser el conjunt d'oportunitats educatives que s'ofereixen a l'infant des que entra a l'escola fins que en surt ja gran. Aquestes oportunitats han de cobrir totes les dimensions humanes i tots els àmbits de la cultura i inclouen classes, experimentacions, debats, excursions, realitzacions (informàtiques, videogràfiques, plàstiques, teatrals, musicals, cantates, revistes...) i tant fa que siguin en temps escolar o extraescolar doncs tot s'integra en l'educació de cada alumne. Cal pensar i orientar un itinerari curricular per a cada alumne segons el seu entorn familiar i d'oportunitats, valorant també aptituds diferenciades i interessos manifestos. Un nucli comú per a tots els alumnes i diversitat estimuladora de creativitat. Tots surten afavorits pel que veuen dels altres.

4. **Impulsar la renovació pedagògica que sosl poden fer els docents.** Continuïtat i actualització de la renovació pedagògica de Catalunya de la que sovint fem esment. La renovació pedagògica va ser impulsada per homes i dones de gran talla cultural i compromís polític. El 1911 va ser Eugeni d'Ors intel·lectual integrador de classicisme i modernitat en el Noucentisme amb Eladi Homs pedagog; el 1931 va ser Ventura Gassol poeta i escriptor amb Homs i Galí com a pedagogs reconeguts. En la recuperació de la renovació pedagògica el 1965 darrera de Marta Mata, Enric Lluch, Jordi Cots, M. Teresa Codina, Pere Darder, M. Antònia Canals, Anna M. Roig i Pilar Benejam hi havia històrics pedagogs com Artur Martorell i Alexandre Galí. El 1970, en un altre nucli renovador pluridisciplinar, Maria Rúbies matemàtica, Paco Noy humanista, Octavi Fullat filòsof, Lluís Daufí metge, Josep Laporte farmacòleg i Josep Pallarch pedagog i polític. Tenien el suport de persones compromeses per Catalunya, la llegua i la cultura com Jordi Pujol, Ramon Fuster, Joan Solà, Josep M. Espinàs... Convé pensar que la llei serà un instrument però cal la força del pensament. Avui podria ser el d'intel·lectuals com Antoni Puigvert, sòlid i alhora afinat; o de Juan Manuel Tresserres, estudiós i culte; o de Vicenç Navarro documentat i crític, i de pedagogs consolidats per l'experiència refelxionada i l'estudi fonamentador, prou coneixedors del sistema escolar i de la insuficiencia del model d'escola convencional per a una societat de masses telecomunicada i de consum.

5. **Clarificar la socialització primària que s'ha de fer amb l'acció concordada de tots els ciutadans**. Si falla la socialització primària –no fàcil en una societat pluralista i democràtica- trontolla l'educació i l'ensenyament té mala base**.** No es fàcil donar un tomb a l'educació escolar actual que, malgrat els recursos humans i materials molt superiors, no es ni eficaç ni eficient, senzillament perquè no funciona el vell model apedaçat, no correspon a les necessiats socials actuals. Però abans que la institució escolar cal veure que falla la societat en la protecció a la infància doncs la llibertat d'usos, costums i sentit de la vida que correspon als adult s'ha de construir sobre una sòlida socialització en la primera infància. Fins als vuit anys els infants no poden rebre missatges contradictoris, els valors i els patrons han d'estar clars i conforme es vagin fent grans sabran que tot és relatiu a un context, a unes opcions de vida, a una concepció del món, a una cultura. Cal un Pacte Social per la

Infància per garantir una atenció continuada i segura sense missatges contradictoris entre escola, família, mitjans de comunicació, instàncies de lleure; molt estricte fins a l'edat de nou anys i progressivament obert fins a completar els divuit anys i assolir la majoria d'edat. Si els valors comuns, patrons i normes de conducta han estat interioritzats, es podrà gaudir de la més gran llibertat d'acció, d'expresió i de coneixement sens risc que es trenquin les normes que garanteixen la seguretat i convivència en una societat democràtica i diversa.

Anotacions concretes de més abast sobre l'articulat

(S'encapçala l'article i punt: A1.1, A75... del projecte de LEC)

A1.1. No regula el sistema educatiu. Regula el sistema escolar i la participació de la família.

És una opció molt seriosa a prendre; és necessari però no fàcil. Si es parla de sistema educatiu cal posar en el seu lloc tots els agents educatius (que ho són alhora de comunicació i de cultura). Caldrà incloure amb l'escola i la família, els mitjans de comunicació i la publicitat, les ofertes cultrals i les instàncies de lleure. Potser encara no estem a punt. El fet és que l'educació es fa en el 80% fora de l'escola. No cal anar a la tribu africana; A la República (Estat) de Platon ja es diu que per a educar un infant cal la ciutat sencera. L'escola ha de garantir específicament l'ensenyament incloent l'interès pel coneixement en un 60% alhora que contribueix a l'educació en un 20% i a la cultura i lleure en un 20% . (Analitzant l'entorn de cada institució escolar, allà on calgui, caldrà dotar-la de recursos (professionals amb idees i econòmics) per desenvolupar més específicament accions d'educació no-formal, de formació de families, de cultura i de lleure.

A2. Principis. (Sembla molt dispers, mal categoritzat per a una llei major. S'ha d'aconseguir una reducció que ho integri tot)

A2..Principis. D'ordre específic.1. (més clar i més consistent fer referència a) L'educació integral de les tres dimensions antropològiques: somàtica, psíquica i espiritual per al lliure desenvolupament de la personalitat sens perjudici de la necessària vinculació social.

2. 3. 4. L'educació integrada de pensament, llenguatge i acció aplicada a realitzacions de tipus artístic, tècnic, científic i filosòfic que permetran a cadascú la partticipació en la societat amb el treball i la creació en la perspectiva d'aprenentatge al llarg de la vida.

Títol II Règim lingüístic (aprofundir en un model propi de Catalunya d'ensenyament de llengües proactiu)

1. Ha de garantir per a tots els ciutadans l'aprenentatge de les dues llengues d'ús a Catalunya i d'una tercera llengua que permeti una àmplia comunicació arreu del planeta.
2. Ha de potenciar l'oportunitat que dóna viure en un país amb dues llengües vives i oferir l'aprenentatge d'una altra llengua romànica en l'educació primària als alumnes amb bona competència lingüsística perque tinguin una comprensió bàsica de la diversitat de les altres llengues romàniques i desenvolupin al màxim les seves aptituds lingüístiques. Poc després iniciaran la tercera llengua, la quarta o enèssima per a ells.
3. Tot el professorat de Catalunya ha de ser competent en tres llengües. Al professorat en actiu se'ls donaran oportunitats i al professorat novell se li demanrà una competència prèvia. El nou pofessorat amb competència amb quatre o més llengües quedarà afavorit en el sistemes d'accés.

(Això és molt específic per a una llei major però es justifica en el cas de Catalunya com a aspiració col·lectiva a partir de la realitat sociolingüística i projecta en positiu un plantejament defensiu de la llengua minoritzada que ja no ens escau).

A20. Carta de compromís educatiu. És una novetat ben positiva. Potser queda massa llarga la conceció de drets i deures. El compromís educatiu queda esbiaixat si es concreta en "la participació de les famílies en la vida del centre". Educadors professionals i educadors naturals cooperen en la mateixa missió. La llei ha d'impulsar la declaració deontològica de l'equip pedagògic del centre i en paral·lel es podria explicitar què s'espera de les famílies. Això ho signarien professor i família.

No es pot incloure en una llei major: la convivència al detall, faltes i sancions. Seria suficient esmentar els principis de convivència: respecte actiu a les persones, valoració de les actuacions, resolució de conflictes per mediació i si cal arbitratge i mesures correctores amb valor educatiu.

A50. Currículum. (Deixem de banda que la definició de currículum és errònia). La consecució dels objectius evidencia una concepció utilitarista de l'ensenyament: conèixer l'entorn i assolir capacitats i habilitats. No es veu reflectit allò que es declara als decrets curriculars d'educació primària: "una de les constants de la renovació pedagògica a Catalunya" i d'educació secundària: "una tradició important i amb un model propi...: l'institut escola". Voldríem veure afirmada aquella concepció noucentista de l'educació: física de salut, esport i harmonia corporal; dels sentiments amb educació ètica-cívica i estètica (potser la més oblidada malgrat models recents: Virtèlia-Llongueras, Cavall-Fort-Llucià Navarro, L'Arc taller d'art- R. Creus i E. Boix); de

la intel·ligència amb la màxima instrucció, educació científica i educació humanística ben complementades. Falta proclamar l'educació estètica que contribueix a l'harmonia i a l'equilibri personal i obre a la pluralitat.

A52. Calendari i jornada escolar. (No inclou cap novetat respecte a l'escola de la societat industrial d'horaris fixs i estables i estem en una societat de serveis amb horaris mot diversos, variables i estacionals). Seria preferible establir 200 dies lectius d'oferta dels quals se n'haurien de complir 175-180 amb planificació-compromís temporitzat a l'inici de cada curs. La jornada escolar, entre 4 i 6 hores/dia segons edat, usos i recursos familiars. A l'educació secundària s'hauria de tendir a 20 h de classe setmana i 20 h de treball d'aprenentage: estudi, exercicis i activitat cultural (esport, biblioteca) a casa amb ordinador, en equip cooperatiu, en sala d'estudi del centre o en estudi assitit per professor. (Fer 30 hores setmanals de classe comporta que els estudiants que volen fer bé la feina fan 50 hores de treball escolar setmanal i això és selecctiu socialment i inacceptable psicològicament. Castiga els pares i trenca la comunicació familiar.) Cal incorporar extensament els sistemes d'informació i documentació telemàtica per campus virtual obert a internet i en intranets de centres per a tots els alumnes.

A55. Abandonem ja el concepte educació secundària *obligatòria*. És obligatòria per als poders públics que l'han de garantir a tots els ciutadans. Per als nois i noies és educació secundària (i prou), ja sabem que és la bàsica, a la que segueix el batxillerat com a educació secundària de nivell selectiu. Als alumnes no els hem d'obligar sinó que els hem d'interessar, entusiasmar pel coneixement, la cultura i el propi desenvolupament assolint hàbits de regularitat, esforç i autosuperació.

Aquí afegim la falta d'un Servei d'Orientació Escolar i Professional a Catalunya quan el 1918 la Mancomunitat de Catalunya va crear l'Institut d'Orientació Professional i el Dr. Emili Mira ha estat de renom internacional. Avui és encara més necessari professionalitzar l'orientació que s'anticipa a la selecció quan nois i noies tenen tantes possibilitats i els falta autoconfiança i seguretat.

A74. A79. Una llei no es pot permetre confusió terminològica i tampoc pot inventar nous significats. Cal anar a les fonts i als experts. És del tot inadequat *innovació pedagògica*. Convé distingir bé: reforma educativa, ordenació educativa, renovació pedagògica i innovacions educatives evitant confondre educació amb pedagogia i fer creuaments inapropiats.

A75-A78. No correspon a una llei major donar criteris pedagògics. La llei és política i delimita els drets, els deures i les finalitats educatives comuns. Atendre els infants i joves amb n`necessitats educatives en escoles inclusives de manera preferent és una opció política. Els professionals s'hi ajustaran sempre que sigui possible i aquesta serà ja decisió psico i socio pedagògica pensant en cada alumne i la seva circumstància.

Títol VII. Autonomia dels centres educatius.
Al preàmbul ja es parla de xarxes de centres amb finalitats o orientacions comuns molt encertadament.
Mantenim la proposta feta al PNEcat 2005. Centres amb autonomia màxima sota la protecció o patronatge d'institucions competents, organismes públics o institucions de reconegut prestigi que des de la vora vetllin i intervinguin en cas necessari per coneixement de proximitat. Això donaria més continuïtat a experiències de renovació pedagògica i innovacions educatives que s'estronquen per simple relleu de direcció o canvi de professorat. Aquests centres sortirien del sistema general de trasllats doncs seguirien un procés específic segons necessitats del centre externament contrastades.

A96. En el marc del sistema universitari de l'EEES l'accés a estudis professionalitzadors per a la docència (grau a EP i postgrau a ES) quedarà condicionat a la superació d'una prova específica de valoració de capacitat personal i suficiència cultural (com es fa per a estudis de Belles Arts, INEF o MIR).

A115. A116. La promoció no ha de suposar necessàriament el canvi de cos docent. Hom ha de ser considerat i retribuït segons el seu grau acadèmic independentment de l'etapa on exerceixi (llei de formació a Noruega 1977). Seran ben útils graus de doctor a l'educació Infantil i educació primària (per què tots a la universitat?) i així serà una activitat d'intervenció i alhora d'investigació de camp que pot aportar molt.

A117. A118. Ben necessari contemplar els diferents graus docents encara que no correspon a la llei major. Cal associar la composició de plantilles als graus i organitzar cada centre amb un referent dels 4/4 generacionals ente 25 i 65 anys d'edat per evitar centres vells i centres joves inestables. Novell grau inicial; Professional graus 1, 2, 3; Sènior graus 4, 5; Expert graus 6, 7.

A123.4. Error. El consell escolar no és un òrgan col·legiat. Els seus membres no estan en condicions d'igualtat; els pares poden no assitir o no votar abstenint-se i no se'ls pot

obligar. El director/a actua també com a representant de l'Administració i pot haver d'aturar alguna decisió impròpia, ni que sigui avalada per la majoria.

A128. La direcció. És una direcció política, pot ser rellevada totalment. Cada direcció establex de nou un equip directiu. Institucionalment és correcte. No queda garantida la direcció del procés educatiu que no es pot aturar i ha de seguir amb continuïtat. No es garanteix la direcció pedagògica. En alguns centres queda ben resolt el lideratge del grup humà però a la direcció s'hi pot accedir sense cap formació pedagògica. Es pot mantenir el model participatiu actual (el president del club) si es garanteix el director pedagògic (l'entrenador o director tècnic). Com a norma general, mentre es pugui accedir de docent a director al mateix centre i a més amb caràcter temporal, no podem esperar una direcció pedagògica experta (Ni en el futbol, un jugador passa a entrenador del mateix equip si no ha estat en d'altres equips entremig).

Em posiciono perquè s'estableixi la direcció pedagògica, (poden ser els actuals cap d'estudis a EI-EP o coordinador pedagògic a ES-BAT) que siguin places a concurs a les que optin docents d'altres centres segons projecte que correspongui al programa de necessiatts expressat per un centre. La comisisó de selecció ha de ser externa ajustant la seva proposta de selecció final amb participació del centre. Així es pot mantenir una direcció presidència de participació; en altre cas, cal reconvertir la direcció per tal que hi accedeixin docents externs al centre.

A162. A163. Inspecció d'Educació. Molt mal definida. Bé que s'hagi recuperat la condició d'autoritat pública. S'ha perdut "*participar* en la planificació educativa", participar, no planificar, ben necessari i es farà de totes maneres, però algun inspector/a podria dir que no li correspon. Es podrien redactar les funcions més breus, clares i amb visió integrada.

A172. Molt adequat que es crei una Agència d'avaluació de l'educació, amb personalitat jurídica pròpia. L'avaluació és investigació amb finalitat de millora i no s'ha de fer sota condicionament. Amb els informes i propostes resultats de recerca avaluativa, l'Administració educativa prendrà les decisions que consideri correctes coherents i possibles segons la política de l'educació en el marc de la política general que decideix opcions i prioritats per la legitimitat que li atorguen periòdicament els ciutadans.

Per cloure l'aportació

La institució escolar no funciona, ni la de Catalunya, ni la d'España, ni la de la societat Occidental. En els darrers anys molts països han demostrat incapacitat per fer les reformes educatives necessàries, les han dissenyades... però la seva implementació no ha arribat a produir el canvi projectat. No és una situació nova, és la tensió de la Humanitat pel progrés, fonamentat en valors si és per a tots, fonamentat en interessos si és per a mi i els meus. Rellegim la *Cinquena carta sobre l'educació estètica de l'humà* de Friedrich Schiller escrita el 1794. ¡Quina visió del passat, de la Paideia grega, i quina visió de futur, de l'Educació en una societat complexa hiper o postmoderna com l'actua!

> *L'afectada decadència dels nostres costums nega a la natura* la primera *paraula encara excusable, per concedir-li la* darrera *i decisiva sentència en la nostra moral materialista. L'egoïsme ha imposat el seu sistema al sí de la sociabilitat més refinada i, sense haver arribat a conformar un cor sociable, experimentem tots els contagis i vexacions de la societat. (CSEEH: 5,5)*

Ens anirà bé rellegir aquesta i les altres *Cartes sobre l'educació estètica de l'humà* abans d'aprovar una llei per tenir un pensament clar i no caure en el burocratisme estèril, reducció de la Política en majúscula. La citació inicial, traduïda al català i amb la llicència de canviar humanitat per catalanitat correspon a la segona carta *(CSEEH: 2, 2 i 4)*.

Política vol dir pedagogia és el títol del recull d'articles del polític Rafael Campalans publicat el 1933 del qual el pedagog Joaquim Xirau en va redactar el pòrtic. Compte amb les interpretacions retòriques o superficials de política és pedagogia o pedagogia és política doncs han d'anar juntes però no són el mateix. La política en educació ha de prendre les decisions bàsiques per a la vida conjunta dels ciutadans però ha de donar pas a la pedagogia per tal que esdevinguin realitat, tant com que els bons sistemes pedagògics necessiten un marc polític que els faci possible. Amb tot, a Catalunya tenim una bona experiència de com amb mala política i amb males lleis es pot fer bona pedagogia, una bona escola, a pesar de la mala administració.

Martí Teixidó

/02.01.09/

c/ Casanovas i Bosch, 56 / 08202 Saabdell (Barcelona) / CATALUNYA – ESPAÑA
Tel: 34. 937 272 911 / correu-e: mteixid2@xtec.cat marti.teixido@uab.cat